

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Religiile lumii pentru pace

Intre 10—14 mai 1982 a avut loc la Moscova „Conferința mondială a religiilor pentru apărarea darului sacru al vieții împotriva unei catastrofe nucleare”.

Au fost reprezentate opt religii mari din mai mult de 90 de țări: creștinismul, budismul, hinduismul, islamismul, șintoismul, iudaismul, șichismul și zoroastrismul. Au participat 588 de delegați și observatori, 256 de ziariști, conferința totalizând circa 1000 de persoane. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat o delegație de opt persoane, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Iustin Moisescu.

Din delegație au mai făcut parte: Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, membru al Comitetului pregătitor, I.P.S. Mitropolit Nestor Vornicescu al Olteniei, Arhimandritii Pimen Zainea și Irineu Cheorbeja, Pr. Consilier patriarhal Dumitru Soare, D-1 Dr. Cezar Vasiliu, lector la Institutul teologic din București și Ierodiaconul Laurențiu Luca Movileanu.

Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost în prezidiul Conferinței, ca unul din președinții de onoare ai ei.

Din România au mai participat și trei reprezentanți protestanți: Em. Sa Episcopul Paul Szedressy, al Bisericii Evanghelice S.P., Prof. Hans Klein, reprezentând Biserica Evanghelică C.A. și Pr. Gheorghe Vidits, vicarul Eparhiei Reformate din Oradea.

Tema generală a discuțiilor a fost necesitatea angajării tuturor religiilor în lupta pentru dezarmare și pace. S-au expus temeuri teoretice scoase din cărțile sfinte și din tradițiile tuturor religiilor și s-au expus de asemenea temeuri practice, sociale, politice, ale bunului simț și ale rațiunii. Principiul apărării vieții, a sacralității ei și a păcii ca expresie a acestei convingeri, a fost afirmat de toți cei aproape două sute de vorbitori.

În cuvântul Său, Prea Fericitul Patriarh Iustin Moisescu a transmis hotărârea cultelor din România de a face totul pentru apărarea păcii și a arătat că și în România a avut loc o *Adunare a Cultelor pentru pace și dezarmare* în noiembrie 1981, cu o largă participare de invitați străini. Folosind un citat din cuvântarea D-lui Președinte al Republicii Socialiste România, P.F. Sa a cerut să se treacă la măsuri de pace „acum, cit nu este prea târziu”.

I.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului a arătat că în România pacea e ridicată la rang de politică de stat, că s-au inițiat Apeluri și alte acțiuni care au dus la o largă mobilizare pe plan intern și pe plan extern, în favoarea păcii: adunări pe stadioane, marșuri, conferințe ale diferitelor categorii de profesioniști, oameni de știință, de cultură și artă, printre care și cultele. A mai arătat că în toate aceste adunări, atunci și în continuare, se proclamă dreptul la viață și dreptul la pace, ca drepturi fundamentale ale oamenilor de pretutindeni. A sintetizat apoi în trei idei, principiile care trebuie să stea la baza apărării și asigurării păcii:

1. Toate diferențele dintre state să fie soluționate pe calea tratativilor, prin dialog și nu prin război. Toate conflictele de idei să fie rezolvate prin idei, prin apeluri la rațiune, și nu prin apelul la forță;

2. La baza rezolvării tuturor conflictelor și pentru asigurarea unei baze solide pentru pace, să se caute a se fundamenta totul pe dreptate, să se dea acces tuturor popoarelor la resurse și la dezvoltare, lucru ce se poate realiza printr-o nouă ordine economică mondială. Așa se va putea răspunde la dorința tuturor popoarelor de a-și asigura libertatea, independența și suveranitatea țărilor lor. Așa se va asigura o reală securitate europeană și mondială;

3. Dacă e adevărat că pentru asigurarea securității este totuși nevoie de păstrarea unui echilibru de forțe, acesta să se păstreze, cum a propus România, nu la nivelul de sus, printr-o cursă nebunăască a înarmărilor, ci la nivelul de jos, prin dezarmare. Acest lucru nu numai că ar proteja omenirea de o catastrofă pe care o poate provoca o înarmare în permanentă competiție, ci ar elibera și imense resurse financiare care ar putea fi folosite pentru dezvoltare, pentru combaterea foamei, a analfabetismului, a subdezvoltării.

Printre cei care au luat cuvântul au fost: Prea Fericitul Patriarh Pimen al Rusiei, Nicolae al Alexandriei, Ilia al Gruziei, Patriarhul Vasken catolicosul tuturor armenilor, Maxim al Bulgariei, Haimanot al Etiopiei, conducători religioși budiști, musulmani, sintoiști, brahmani, zoroastriști din Japonia, India, Sri Lanka, Siria, Irak, Egipt, Vietnam etc. A fost prezent și a luat cuvântul cunoscutul predicator american Billy Graham. A fost prezent și a luat cuvântul Ministrul Cultelor din Siria. În afară de localnici au trimis salutări conferinței Președintele Finlandei, Papa Ioan-Paul al II-lea, Dalai Lama etc.

Au fost reprezentate toate organizațiile religioase internaționale: Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferința Creștină pentru Pace, Conferința Bisericilor Europene, Conferința Bisericilor Africane și Confe-

rințele altor zone, Federația Mondială Luterană, Alianța Mondială Reformată, Alianța Mondială Baptistă etc.

În ziua de 9 mai s-a făcut o mare slujbă religioasă în catedrala din Moscova, Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost invitată să slujească, iar la urmă au ținut cuvântări P.F. Patriarhi: Nicolae al Alexandriei, Iustin al Bisericii Ortodoxe Române și predicatorul Billy Graham din S.U.A. A răspuns P.F. Patriarh Pimen al Bisericii Ortodoxe Ruse. P.F. Patriarh Iustin a evocat victimele căzute în războiul al doilea mondial și a arătat necesitatea ca să se împiedice un al treilea război, exprimând speranța că rațiunea și pacea vor învinge, ca să nu se mai repete experiențele triste ale trecutului, care acum ar fi și mai catastrofale.

În ziua de 11 mai, delegația Bisericii Ortodoxe Române a făcut o vizită P.F. Patriarh Pimen la reședința sa. Erau prezenți și membrii Sinodului Permanent al Bisericii Ruse. S-au purtat discuții prietenești, mai ales despre relațiile bilaterale, interortodoxe și intercreștine. Printre altele s-a abordat tema documentului pregătit de Consiliul Ecumenic al Bisericilor și intitulat: „Botez, Euharistie și Preoție” și s-a discutat despre cea de-a doua Conferință presinodală (Chambesy, Elveția, sept. 1982), în vederea pregătirii Sfintului și Marelui Sinod Ortodox. De asemenea s-au schimbat puncte de vedere cu privire la participarea ortodoxă la cea de-a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Vancouver, Canada, 1983.

Conferința religiilor, ținută la Moscova, s-a bucurat de o foarte mare atenție și publicitate din partea presei, radioului și televiziunii.

În general, principiul după care s-a lucrat la Conferință, așa cum hotărâse *Comitetul pregătitor* chiar la propunerea delegatului Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, a fost acela de a se afirma dorința, hotărârea, contribuția tuturor la menținerea păcii, fără a delegații să se lanseze în discuții în contradictoriu, în acuzații între sisteme sau grupe de state, fără a se transforma tribuna Conferinței într-un mijloc propagandistic în slujba unor interese particulare sau de grup. Atenția urma să fie interesul general: PACEA, pentru ca apoi, în pace, prin dialog, să se rezolve și conflictele ideologice, politice, economice etc. Principiul acesta a fost în general respectat.

În prima zi a Conferinței, când s-a ales Prezidiul și conducătorii secțiilor de lucru, s-a ales și un „Comitet de redactare a documentelor finale”. În acest Comitet a fost ales și Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală. Comitetul a lucrat mult și a reușit să redacteze patru documente bine echilibrate și anume:

1. Un *Apel către toți conducătorii și adepții religiilor*
2. Un *Apel către toate guvernele lumii*
3. Un *Apel către cea de-a doua Sesiune Specială a Adunării Generale O.N.U. pentru dezarmare* (1982)
4. Un *Comunicat*.

Toate documentele finale, care însumează 12 pagini, au fost adoptate de Conferință, deși au trebuit să răspundă exigențelor atitor reprezentanți de religii. Acest lucru a fost remarcat ca un semn foarte bun și elocvent al voinței unanime de pace, dincolo de orice divergențe posibile. Ele au fost adoptate prin consens.

La plecarea, delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă la aeroport de Prea Fericitul Patriarh Pimen al Rusiei și de alți membri ai Sinodului Permanent al Bisericii Ruse.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost prezentă și activă la lucrări — de altfel toți membrii delegației au luat cuvântul în secții și grupe — făcându-se toți, cu convingere, exponenți ai voinței de pace a credincioșilor ortodocși români și a întregului popor român.

A. P.

DIN SUMAR:

Parteniu Trombițaș	(pag. 2)
Moș Ion Roată — 100 de ani de la moarte	(pag. 2)
„Cum vă vom numi pe voi, sfinților...”	(pag. 3)
„Mai trăiește oare tatăl vostru...?”	(pag. 3)
Gheorghe Lazăr	(pag. 3)
Știri — Informații	(pag. 4)

Piine pentru suflet

Domnul vieții

În Simbolul credinței mărturisim că Duhul Sfânt este Domn al vieții, este dătător de viață. El vine de la Tatăl cerească ca să ne dea viață, să ne ajute să o păstrăm curată, să ne ferească de primejdii și de moartea cea veșnică.

Prin Duhul Sfânt viața noastră este pururea în fața lui Dumnezeu Tatăl și se împărtășește de darurile jertfei de pe cruce a lui Iisus Hristos.

Duhul Sfânt este Stăpînul vieții, al vieții de aici, de pe acest tărîm al lumii văzute și al vieții de dincolo de zare, al vieții celei fără de moarte.

Sînt multe darurile Duhului Sfânt și sînt minunate lucrările Lui în lume, dar toate acestea sînt date spre folosul și desăvîșirea vieții, spre viața noastră după voia lui Dumnezeu și cu Dumnezeu.

Mintuitorul le-a spus Apostolilor: „Mă duc de la voi. Dar nu vă voi lăsa orfani” (Ioan 14, 18) — „și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mîngăitor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac” (Ioan 14, 16). Putea, doar să-i ia și pe ei

cu Dinsul, să le răsplătească pentru că au fost prietenii Săi trei ani și jumătate. Totuși nu o face. Îi lasă în lume. Mai mult. Îi trimite în lume. Le dă încredințarea a vesti Evanghelia la toată făptura și de a boteza pe oameni în numele Tatălui, al Fiului și al Sfintului Duh (Ioan 20, 22). Le dă puterea de a împăca pe oameni cu Dumnezeu spre a fi biruit povara păcatului, arătînd prin aceasta legătura permanentă dintre Dumnezeu și oameni.

Duhul Sfânt restabilește unirea noastră cu Dumnezeu. El este Cel ce ajută împlinirea dorului omenesc după viața veșnică. Căci ceea ce dorește omul mai mult este ca să trăiască, să trăiască cît mai plener, să urce pe treptele desăvîșirii și să trăiască în veac, să fie nemuritor. Aceste întreituri aspirații ale sufletului omenesc sînt ocrotite de lucrarea Duhului Sfânt în lume și în viața oamenilor. El ne ajută să ajungem la o viață pleneră, în care trupul și

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Pastorație și pietate liturgică (II)

„Noi nu putem trăi fără Sfînta Împărtășanie.”

Acesta este strigătul martirilor din Abitina — Africa de Nord (cître anul 304), la capătul rezistenței lor fizice pusă la încercare de persecuție și suferință. Puterea divină care iradiază din Cuminecătura întărește inima și voința creștinilor în momente de grea încercare a credincioșiei lor față de Iisus Hristos. Biserica nu poate părăsi pe cei care sfințesc numele lui Iisus prin jertfa lor, pe atleții Săi (Sf. Ignatie, *Către Policarp III*, 1, în SPA, p. 188). Căci Duhul însuși vine în ajutorul slăbiciunii omenesti (Rom. 8, 26). Cei care sînt chemați să participe fizic la patimile și învierea lui Hristos nu pot face aceasta decît în trupul Lui și în sîngele Lui, care se dau în Taina Cuminecăturii. Numai astfel ei pot fi în „unitatea trupestă și sufletească a lui Dumnezeu” (*Ibidem*, p. 186).

Această unitate dintre liturghie și comunitate poate fi slăbită sau deformată de anumite practici și atitudini ce își fac loc uneori în cult

Pr. Prof. Dr. Ion Bria

(Continuare în pag. a 2-a)

Domnul vieții

(Continuare din pag. 1)

sufletul să-și îndeplinească menirea; El ne ajută să înaintăm pe calea propășirii, înzestrându-ne cu noi energii sufletești; El ne ajută să dobîndim sfințenia vieții și să ajungem la ținta ei, care este mîntuirea.

La Rusali, Sfîntul Apostol Petru a spus mulțimilor: „Deci, înălțîndu-se (Iisus) prin dreapta lui Dumnezeu și primind de la Tatăl făgăduința Duhului Sfînt, L-a revărsat pe Acesta, cum vedeți și auziți voi acum” (Fapte 2, 33). Prin venirea Duhului Sfînt a luat ființă în mod văzut Biserica creștină. Menirea ei este de a fi o mărturie și un far al Duhului Sfînt în lume, a vieții celei noi, în duh și adevăr, a vieții călăuzită de „vîntul” și „focul” Duhului Sfînt. Cele două chipuri în care s-a arătat pogorîrea Sfîntului Duh peste apostoli au fost „sufierea de vînt” și „limbile ca de foc”. Prin aceasta s-a arătat, pe cît era cu putință, cum ajută vieții lucrarea Sfîntului Duh. Vîntul alungă praful de pe obiecte și dărimă în calea lui tot ceea ce este putred, neesențial și nefolositor vieții. Tot astfel „sufierea” Duhului Sfînt desparte de om tot ceea ce nu este esențial și folositor, îl curăță pe om de „întînciunea păcatului”, precum spunem în rugăciunea Împărate ceresc, care este de altfel o rugăciune prin care ne adresăm în chip deosebit Duhului Sfînt.

Focul este cel ce încălzește și luminează. Cel ce animă și întărește elementele și le face folositoare vieții. Focul Duhului Sfînt este cel ce ne încălzește și ne luminează viața și ne-o ferește de întunericul păcatelor.

Sfîntul Vasile spune: „Toate există prin voința Tatălui, toate vin la ființă prin lucrarea Fiului, toate primesc perfecțiunea prin prezența Duhului Sfînt” (Tratat despre Sfîntul Duh 16).

Prin Sfîntul Duh se continuă în viața oamenilor „lanțul de aur” al sfințeniei și înnoirii și pregă-

tirii pentru viața veșnică. Lucrarea aceasta minunată și tainică se face în și prin Biserică, prin Sfințele Taine. Acțiunea Duhului Sfînt în viața oamenilor începe prin Taina Botezului și se continuă prin celelalte Taine ale Bisericii. Biserica este ca un „laborator” în care se întîlnește harul Duhului Sfînt cu firea omenească, de atîtea ori slabă și se naște „omul cel nou”, viața cea nouă, capabilă de înțelegere și dăruire pentru binele semenilor.

Sfîntul Evanghelist Ioan, ne îndeamnă zicînd: „Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci ispițiți duhurile de sint de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume” (I Ioan 4, 1). Duhul Sfînt este „Duhul Adevărului”. El lucrează pentru păstrarea adevăratei credințe, e pentru unirea și pacea a toată lumea” (Tit 5). Sf. Apostol Pavel îndeamnă pe creștini: „Să nu întristați Duhul cel Sfînt al lui Dumnezeu” (Efes. 4, 30).

La sfîrșitul fiecărei Liturghii credincioșii mărturisesc, în cor, despre primirea Duhului Sfînt, cu cuvintele: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată nedespărțitei Sfîntei Treimi închinîndu-se că aceea ne-a mîntuit pe noi.”

În rugăciunea Împărate ceresc ne adresăm Duhului Sfînt, numindu-l „Mîngietor și Izvor al bunăților” dar ne adresăm Lui și pentru că El este „Dătător de viață”. El este acela prin care se întretine viața noastră cu Dumnezeu și prin care se luminează cărările vieții în lume. Un suflet curat și luminat se întretine prin suflarea Duhului Sfînt, prin păstrarea credinței celei adevărate și prin împlinirea voinței lui Dumnezeu, precum ne învață cîntarea bisericească: „Prin Sfîntul Duh tot sufletul viață și cu curăție se înalță și se luminează întru minunea Treimei, cu sfințenie de taină.”

Pastorație și pietate liturgică

(Continuare din pag. 1)

sau în pietate. De pildă, exagerarea riturilor și simbolurilor cultice exterioare în detrimentul credinței și a participării personale. Ritul are funcția lui importantă, iar preoții nu pot da dispensă pentru actele necesare săvîrșirii unei Taine sau unui alt serviciu divin. Dar cultul nu poate fi redus la rit. Ritul fără credință și rugăciune personală nu asigură Taina. Mulți credincioși preferă slujbe exterioare, de la distanță, care nu solicită o participare directă, interioară. De asemenea, unii preoți încurajează multiplicarea și practicarea ierurgiilor, trecînd cu tăcere peste faptul că nu există slujbă care să înlocuiască participarea fizică la liturghie și la Cuminecătura. Ritualismul este cel mai mare neajuns pentru duhul liturgic, iar Iisus Hristos nu a crutat pe cei ce reduceau rolul templului la formalism religios: „Ridicați acestea de aici și nu faceți din casa Tatălui Meu o casă de negustorie” (In. 2, 16).

Există apoi tendința de a reduce viața creștină la o pietate individualistă, neliturgică, manifestată în afara unei comunități de cult. Mîscările evanghelice, care nu au suficientă tradiție cultică pentru a înțelege raportul dintre *cuvînt și Taină*, pun foarte ușor în contradicție libertatea credinței, cu apartenența instituțională și sacramentală la comunitate văzută, de slujbă. Ele vorbesc de creștini fără Biserică, ceea ce este desigur deopotrivă și nebiblic și neistoric. Or, fără Biserică nu este posibilă nici „aducerea aminte” a Evangheliei, nici cuminecarea: „Nimeni să nu se înșele! Dacă cineva nu-i înăuntru, unde este jertfelnicul, este lipsit de piinea lui Dumnezeu” (Sf. Ignatie, *Către Efeseni* V. 2, în SPA, I, p. 159).

În fine, există un raport, ce nu trebuie să fie neglijat, între participarea la viața religioasă liturgică și participarea la viața socială. Practica liturgică parohială depinde în mare măsură de gradul de integrare în colectivitatea locală și invers. Credincioșii care sînt avansați în cultul public al Bisericii au totdeauna o profundă conștiință a răspunderii lor în societate. Cei care stau la marginea comunității liturgice, stau și la periferia societății și vice-versa. De aceea, parohia trebuie să ofere condiții pentru integrare a tuturor categoriilor, tuturor vîrștelor și preocupărilor.

Stabilitatea și intensitatea parohiei depind în mod direct de locul pe care îl ocupă în viața acesteia pastorația și pietate liturgică, și, în mod deosebit, practicarea Cuminecării credincioșilor. Nimeni să nu se înșele, în această privință, deoarece se știe că timp de secole cultul a fost mobilul care a menținut unitatea Bisericii. În ciuda tuturor transformărilor și diferențelor, liturghia rămîne mediul în care comunitatea se adună pentru a cînta împreună, a se ruga, a se împăca și a se cumineca. Este un fel de Paște săptămînal, căci creștinii pot spune în fiecare Duminică: „Unii pe alții să ne îmbrățișăm! Să zicem „fraților” și celor ce ne urăsc pe noi! Să iertăm toate în cinstea Învierii! Căci iată, prin Cruce, bucurie a venit la toată lumea!” Liturghia are unicul avantaj că angajează o întreagă comunitate în transmiterea și transformarea credinței ortodoxe, în tradiție orală. Dar credincioșii nu pot fi purtători de mesaj și de tradiție decît dacă devin „părtași” adevărați ai Cinei celei de taină, co-slujitori și co-mesenii ai preotului. Cuminecătura este „hrana pelerinului”, piinea și băutura celor ce aleargă cursa lui Hristos. „Masa este plină, ospătați-vă toți.” Nimeni să nu plece de la liturghie flămînd și însetat. Așadar, numai Liturghia, ca prilej de comuniune și de cuminecare, și nu ca ceremonie festivă, poate reda integritatea și vitalitatea parohiei.

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

Parteniu Trombițaș (1812—1889)

Cărturar de prestigiu și animator neobosit al luptei pentru emancipare social-culturală și națională a românilor din zona de Cimpie, Parteniu Trombițaș reprezintă una din figurile luminoase ale secolului al XIX-lea.

Născut la Beclean, în anul 1812, el provine dintr-o veche familie românească din Țara Făgărașului. După cîțiva ani de învățătură la școala confesională din localitatea natală, Parteniu Trombițaș urmează cursurile Colegiului din Tîrgu Mureș și Seminarul Teologic din Sibiu, devenind preot. De la începutul carierei sale, a funcționat în Tîrgu Mureș; iar din 1836, cînd i s-a încredințat demnitatea de protopop, a condus „cu mînă puternică și cu bărbăție rară” activitatea ecleziastică din raza unității sale.

Stabilit în orașul de pe Mureș, Parteniu Trombițaș s-a încadrat în mișcarea națională a românilor ardeleni și a luat parte activă la viața culturală și politică. Îi cunoaște pe Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu, George Barițiu, Avram Iancu, Alexandru Papiu-Iliarian și va fi unul dintre colaboratorii „Gazetei de Transilvania” și „Telegraful Român”.

Îmbrățișînd idealurile revoluționare ale epocii, Parteniu Trombițaș, împreună cu avocatul Ștefan Boer, Ilie Farago și Dimitrie Fogarași, îi va sprijini pe Avram Iancu, Alexandru Papiu-Iliarian și „ceilalți ascultători de drepturi” din Tîrgu Mureș, în activitatea lor de transformare a rînduieiilor social-politice. De multe ori, aceștia erau găzduiți în locuința sa, unde le punea la dispoziție gazetele românești la care era abonat și la cărțile rare pe care le avea în biblioteca personală. În 1845, Parteniu Trombițaș, împreună cu Ilie Farago, participă la adunarea de constituire a Societății de lectură a canceliștilor români din Tîrgu Mureș, care, pe lângă activitatea culturală, a îndeplinit un rol de seamă în pregătirea viitorilor revoluționari.

Răspunzînd manifestului lansat de profesorul blăjan Aron Pumnul, prin care românii erau chemați să participe la adunarea ce urma să se țină la Blaj, în 30 aprilie 1848, Parteniu Trombițaș, în fruntea unei delegații de sîteni din localitățile protopopiatului Tîrgu Mureș, s-a îndreptat spre Cimpia Libertății. Participă la lucrările adunării din duminica Tomii și la pregătirea aceleia de la începutul lunii mai. Depășind ordinele autorităților guberniale în legătură cu participarea la adunarea din 3—5/15—17 mai, de la

Blaj, Parteniu Trombițaș a dispus ca din fiecare așezare a protopopiatului pe care îl conducea să se delege cîte doi oameni. Cu dinamismul-i caracteristic, în după-amiaza zilei de 2 mai, el s-a pus în capul coloanei de căruțe, gătite sărbătorește, care duceau sîtenii spre locul adunării de pe lunca Tirnavei Mari. Pe timpul desfășurării lucrărilor, în semn de recunoaștere a meritelor sale în lupta pentru înfăptuirea idealului național, Parteniu Trombițaș a fost ales în delegația ce avea să prezinte Dietei nobiliare din Cluj, revendicările social-economice și național-politice cuprinse în programul adoptat în adunarea națională a românilor de la Blaj.

Reintors de la Cluj, la Tîrgu Mureș, oficialitățile maghiare locale îl pun sub urmărire. În septembrie 1848, participă la cea de-a treia adunare de la Blaj, unde s-a hotărît înarmarea românilor ardeleni, pentru apărarea vieții și a ființei lor naționale. Acuzat că deține „o mulțime de ordine revoluționare”, autoritățile îi percheziționează locuința, spre a le confisca. Aflîndu-se în primejdie, părăsește casa, refugiindu-se la Sibiu și apoi la Mediaș.

În anii de după revoluție, Parteniu Trombițaș a revenit la Tîrgu Mureș, reluîndu-și atît activitatea ecleziastică, cît și cea privitoare la apărarea cauzei naționale. Corespunzător noilor condiții, cînd cultura era principalul domeniu de afirmare și apărare a ființei naționale, Parteniu Trombițaș și-a îndreptat eforturile spre acest sector, pentru emanciparea „poporului necăjit”, lipsit de „vite cornute, de holde” și căruia „foști posesori i-au luat moșiile și îi silesc la robotă”.

El s-a preocupat de învățămîntul românesc confesional, aducîndu-și contribuția la apărarea acestuia de tendințele de maghiarizare și la dezvoltarea școlii în zona Mureșului. Pentru a cunoaște situația din instituțiile de învățămînt, încă din 1858 l-a însoțit pe consilierul Paul Vasici, în inspecțiile sale în ținutul Cimpiei. Prin grija și stăruința sa neobosită, în protopopiatul Tîrgu Mureș au fost înființate școli populare românești în Acățari, la care s-a afiliat și Murgești; în comuna Corunca; în Singeorgiu de Mureș; în Veța, la care s-au afiliat Moșuni și Sinișor; în Mureșeni; în Cristești și Singeorgiu de Pădure. Pentru dotarea acestor școli și plata învățătorului, la îndemnul lui Parteniu Trombițaș, sîtenii contribuie cu bani și un lot de pămînt.

Cu prilejul adunării intelectualilor și clerului mureșan, ținută la 20 septembrie 1862 la Tîrgu Mureș, sub președinția lui Parteniu Trombițaș, acesta, în scrisoarea publică, adresată lui Andrei Șaguna, era de părere să se mențină pe mai departe învățămîntul confesional. A părăsi școala confesională, spunea dînsul, este „nemipurie și vătămător (pentru) autonomia bisericească și, totodată, pericolos pentru națiunea română întreagă”, fiindcă „dă ocaziune statului de-a se amesteca în afacerile scolastice, cu daună educațiunii naționale”. După părerea lui, luptînd pentru menținerea școlii confesionale în condițiile cîmpirii străine, nimeni nu va putea împiedica dezvoltarea națiunii române. Acest punct de vedere a fost însușit și apărut de mai mulți intelectuali, printre care Ioan și Iosif Hodoș, Andrei Șaguna, precum și de zărele românești. Dintre acestea, menționăm „Telegraful român”.

În cadrul activității culturale, reține atenția faptul că Parteniu Trombițaș este unul din membrii fondatori ai „Astrei”, iar din 1876 a activat în conducerea Despărțămîntului Tîrgu Mureș al „Astrei”. De numele lui se leagă crearea unei biblioteci românești în Tîrgu Mureș, care cuprindea periodice, cărți și manuscrise.

Bărbat cu vederi largi, Parteniu Trombițaș a întreținut relații bune cu intelectualii maghiari, a fost un animator al luptei pentru egalitate națională și confesională, după cum și un apărător dîrz al autonomiei Transilvaniei.

Activitatea prodigioasă a militanțului din Tîrgu Mureș pentru cauza națională, s-a întrerupt la 23 aprilie/5 mai 1889, cînd inima-i oboșită a încetat să mai bată. Pe ultimul-i drum spre vechea biserică de lemn din oraș, Parteniu Trombițaș a fost condus de „aproape întreaga inteligență din Mureș-Odorhei și foarte mulți poporeni români din comunele tractului”. Prin munca sa vie și rodnică, pusă în slujba cauzei naționale, numele lui Parteniu Trombițaș a intrat în istoria și conștiința poporului român.

Prof. Petre I. Dan

Icoane din trecut

Moș Ion Roată - 100 de ani de la moarte

Cu o sută de ani în urmă s-a stins din viață, sărac lipsit pămîntului, în satul său natal, Cămpuri (Putna), Moș Ion Roată (1806—1882), la vîrsta de 76 de ani.

Cine-a fost Moș Ion Roată? Ne-amintim de el din povestirea „Moș Ion Roată și Unirea” pe care o savuram în clasele primare! A fost un țaran simplu, neștiutor de carte, care a intrat în istoria neamului pe porțile principale ale luptelor celor obidiți și asupriți pentru dreptate, pentru pămînt. Doar cu 4 ani înainte de a muri a fost distins cu decorația „Steaua României” pentru meritele lui deosebite în apărarea țărânimii clăcașe.

În anul 1857, Ion Roată a fost trimis de reprezentanții țărânimii putnene ca deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei, la Iași, care avea să hotărască și să pecetluiască Unirea Principatelor Române — a Moldovei cu Muntenia, după doi ani, într-un stat modern, independent, de sine stătător, sub domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

După alte dezbateri viforoase, Mihail Kogălniceanu declară în Divanul ad-hoc: „Fiecare din bieții deputați ponași s-au întors pe la casele lor cu deznădejdea în inimă și cu bocetul pe buze... Voi cita pe Ion Roată deputatul ponaș de la județul Putna. Acest nenorocit a fost adus la Iași, supus cercetărilor, pe urmă închis în arestul prefecturii; redus în sfîrșit la tăcere, la sapă, de lemn...”

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, trecînd prin Focșani, l-a primit pe Ion Roată și i-a ascultat jalba. Apoi l-a sărutat pe obrazii palmuții de slugile stăpînirii și i-a dat dreptate, zicîndu-i „pe obrazii batjocorîții, eu te sărut...”

Cu prilejul dezbaterii legii reformei agrare din 1864, inițiată de Kogălniceanu, la îndemnul domnitorului Cuza, Moș Ion Roată a apărut cu dinții țărânimii, cu multă demnitate și îndrjire pentru reu-

șita deplină a pămășilor săi care au fost improprietați cu toții.

În acest context merită să fie subliniată cuvîntarea deputatului ponaș Ion Roată, ținută în Divanul ad-hoc al Moldovei, în problema relațiilor dintre proprietari și țărani.

— Între altele, el a spus: „Că noi biruri grele pe cap am plătit... boierescuri, zile de meremet, numai noi am împlinit, clacă la boieri... numai noi am dat; piinea neagră și amară udată cu lacrimi, numai noi am mîncat, pășurile cînd ne-am spus ispravnicul ne-a bătut, privighetorul ne-a bătut, jandarmul ne-a bătut, zapcul ne-a bătut, boierul de moșie ne-a bătut... În numele sfîntei dreptăți cerem și cu umilînță ne rugăm să ni se audă: treapta locuitorilor ponași cere ca pe viitorime săteanul să fie și el pus în rîndul oamenilor, să nu mai fie ca piină acum, asămăluit cu dobitoacele necuvîntătoare. Vroim să scăpăm de robia în care sîntem, vroim să ne răscurpărăm, să nu mai fim ai nimănui; să fim numai ai țării și să avem și noi o țară...”

Așa a glăsuț sus și tare în Divanul ad-hoc deputatul ponaș Ion Roată.

Iată însă că numai după 25 de ani, după moartea lui Moș Ion Roată, sîtenii din „Țara de Sus” s-au răscolit la 1907, pornind din satul Flămînzii cu furci și coase împotriva boierilor hrăpăreți. Dar răscoala a fost înăbușită în sînge. Jertfa țărânimii a fost scumpă dar dătătoare de speranțe, ca și a celor aproximativ 100 de preoți întemnițați și schingiuiți.

De la această răscoală care ne reamintește de cea a lui Horia, Cloșca și Crișan și a lui Avram Iancu, s-au împlinit 75 de ani.

Fie ca jertfele din trecut ale înaintașilor noștri să ridice tot mai sus Patria noastră scumpă, așa cum dorește azi întreg poporul român.

N. D. Găvozdea

„Mai trăiește oare tatăl vostru și mai aveți voi vreun frate?”

Cu prilejul venirii fraților lui Iosif după grâne în Egipt, a avut loc un dialog impresionant între acesta și frații săi, a cărui actualitate a rămas veac de veac.

Iosif și-a cunoscut îndată frații, fără ca aceștia să-și dea seama cu cine stau de vorbă și i-a întrebă: „Mai trăiește oare tatăl vostru și mai aveți voi încă un frate?” (Fac. 43, 7, 29). Ulterior, când ei l-au adus pe Veniamin, fratele său de o mamă cu el, Iosif a continuat: „Acesta-i fratele vostru cel mai mic? Eu sint Iosif, fratele vostru pe care l-ați vîndut în Egipt”, și i-a sărutat pe toți (Fac. 45, 5, 15), „Nu vă temeți!” a zis el. „Voi ați uneltit asupra mea rele, dar Dumnezeu le-a întors în bine, ca să păstreze viața unui norod numeros. Eu vă voi hrăni pe voi și pe copiii voștri” (Fac. 50, 19—40).

Cutremurătoare scenă! De unde puterea aceasta de iertare? Din marele izvor și tezaur al providenței divine, care a pregătit și prin aceasta, ieslea întrupării Fiului lui Dumnezeu. Iosif s-a ridicat deasupra slăbiciunilor fraților săi care l-au lovit de pietrele fîntînii în care l-au aruncat, a depășit „ius talionis” și i-a iertat, ba i-a și înzestrat. Sf. Scriptură ne oferă încă un exemplu similar. Este atitudinea Sf. Pavel pe care nu l-au durut atît de mult suferințele prin care a trecut, decît lovirile cu biciul primite chiar din partea neamului său. Cu toate acestea, i-a iertat pe toți frații săi „întru Hristos Domnul nostru” și s-a rugat pentru dînșii (II Cor. 11, 22—27; Rom. 10, 1). Mai mult, Pavel face o legătură și mai strînsă între el și fiii lui Israel, cînd precizează: „Sint evreu dintre evrei, din neamul lui Israel, din seminția lui Veniamin” (Filip. 3, 5). Pentru Pavel este un lucru de cinste să se știe așezat în lanțul geneologic al lui Veniamin, singurul fiu al lui Iacov născut în Țara Sfîntă.

Învățătura de căpetenie care se desprinde din episodul biblic al întîlnirii lui Iosif cu frații săi, este aceasta: raportul noroadelor pămîntului cu Tatăl cel Ceresc, și raportul lor între ele (Rom. 8, 19). „Mai trăiește oare tatăl vostru?” Iată prima întrebare pusă de către Iosif fraților săi atunci, și nouă acum. Tatăl, în iubirea Sa nemărginită, l-a zidit pe om (Fac. 2, 7) și l-a așezat în mijlocul tuturor bunătăților. L-a așezat în raiul cel din Eden, să crească, să se înmulțească, purtînd grija de el cu un tată bun de copii săi. Cu un cuvînt, Tatăl Cel ce-

resc i-a creat omului toate condițiile pentru dezvoltarea sa ulterioară. Dacă Dumnezeu și-a manifestat iubirea față de om printr-o creație specială în raport cu Cosmosul — lucrînd cu minile Sale — se cuvine ca aceeași iubire să i-o arate și omul, căci El trăiește și astăzi, în noi. El ne-a dat viața, El este autorul și stăpînitorul ei. Noi nu sintem decît beneficiarii vieții. Dacă Tatăl este Sfînt, și viața noastră trebuie să fie sfîntă, la un nivel duhovnicesc cît mai sporit, spre „asemănare”. Viața este deci, un dar de la Dumnezeu, un act creatural și noi trebuie să cinstim nu numai darul, ci mai vîrtos pe Dăruitor, „din toată inima, și din tot sufletul, din toată puterea și din tot cugetul nostru să-L cinstim”. Atît prin viața noastră, cît și a altora (Lc. 10, 25). El, Dumnezeu este începutul și sfîrșitul vieții. Prin această viață Tatăl nostru trăiește în noi. Insași viața noastră însemnează prezența lui Dumnezeu în noi și puterea de îndumnezeire prin desăvîrșire susținută. Această prezență a lui Dumnezeu în noi, ne ține treji cu gîndul și cu toată ființa noastră, la „Tatăl care trăiește” și care ne ocrotește.

„Mai aveți voi vreun frate?” Iată a doua întrebare pusă de către Iosif fraților săi. Dacă trăiește tatăl vostru, trebuie că mai aveți și frați. Despre acești frați vom fi întrebați la Judecata cea mare. Aici, la această Judecată se va analiza ceea ce am făcut pentru frații noștri, pe care Iisus îi identifică cu Sine însuși. Criteriul Judecării din urmă este măsura înfrîngerii noastre cu Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, împărțînd soarta noastră cu a celor mai necăjiți oameni și pe care-i numește „frați prea mici”. De altfel întreaga istorie a creștinismului este istoria acestor frați, care, în societatea hristică au primit numele de frați, în calitatea lor de fii ai Aceluiași Tată ceresc, frați plămădiți din același aluat. Istoria lui Iosif și a fraților săi ne apare azi de o deosebită importanță. Ea ne conduce la o a-dîncă reflecție, atît ca indivizi cît și ca societate. Mesajul ei este acesta: să fii om de omenie oricine ești și oriunde ești așezat. Să slujești idealul păcii cu toată dăruirea.

Ecoul întrebării lui Iosif cel biblic, pare că se amplifică printre norii negri amenințatori ce plutesc deasupra lumii: „Mai trăiește oare tatăl vostru și mai aveți voi vreun frate?”

Prot. Nicodim Belea

„Cum vă vom numi pe voi, sfinților...”

(Temeiuri pentru cinstirea sfinților)

Despre sfinți și sfințenie ca atribute sau însușiri date unor oameni, se vorbește atît în Vechiul Testament, cît și în Noul Testament. Prin aceste numiri date unor oameni ne putem da seama că este vorba de o participare a acestora la sfințenia divină, deoarece sfinți în înțeles propriu este numai Dumnezeu: El e sfințit prin natura Sa, pentru că este Binele absolut, perfecțiunea morală absolută, cu care răul sau păcatul n-are nici o tangență. De aceea, în Vechiul Testament El este „sfîntul” sau „sfîntul lui Israel”, căruia ingerii în ceruri îi cîntă: „Sfînt, Sfînt, Sfînt e Domnul Savaot...” (Isaia 6, 3), iar la Sf. Liturghie pînă astăzi

noi creștinii cîntăm: „Unul Sfînt, Unul Domn Iisus Hristos...”.

Dar deși în sens propriu numai Dumnezeu este sfînt, în Vechiul Testament El adresează poporului ales chemarea: „Fiți sfinți, pentru că Eu sint sfînt” (Lev. 11, 44; 19, 2; 20, 7), pe care Sf. Apostol Petru reproducînd-o, scrie creștinilor: „Ci după sfîntul care v-a chemat, fiți și voi sfinți în toată purtarea voastră” (I Petru 1, 17). Aceasta însemnează că și oamenii pot deveni sfinți, căci însași asemănarea cu Dumnezeu se poate ajunge numai prin virtute, numai prin sfințenia vieții.

Trebuie însă să precizăm că în creștinism sfințenia este de două feluri: sfințenia baptismală sau sacramentală și sfințenia morală. Sfințenia baptismală omul o dobîndește prin Taina Sfîntului Botez și constă în calitatea de „creatură nouă” în Hristos datorită efectelor Botezului: slobozirea din robia păcatului strămoșesc și renașterea celui botezat spre o viață nouă. În acest înțeles, Sf. Apostol Pavel numește pe toți cei ce au devenit creștini prin Botez „sfinți” (Rom. 1, 17; I Cor. 1, 2; Efes. 1, 1; Filip. 1, 1 etc.).

Dar sfințenia baptismală este numai începutul sfințeniei, căci ea se continuă și se desăvîrșește prin Sf. Mîr, Sf. Euharistie și prin celelalte Taine, de asemenea prin faptele cele bune ale creștinului, prin care preamărește pe Dumnezeu și își dobîndește propria sa desăvîrșire. Așadar, simburile sfințeniei baptismale trebuie să se dezvolte continuu în creștin, pentru ca acesta să ajungă la sfințenia morală, care presupune angajarea lui totală în lupta de a o cucerii. Căci sfinți în sens propriu vor putea deveni numai cei ce au dus în viață „lupta cea bună” asemenea Sf. Apostol Pavel, care spune: „Lupta cea bună m-am luptat... credința am păzită...” (II Tim. 3, 7). De altfel, Sf. Apostol Pavel aseamănă viața noastră pămîntească cu o alergare în stadion, spre a lua pre-

miul sau cununa (Filip. 3, 14). Prin această alergare a cărei țintă este Hristos, creștinul trebuie să se ridice de la starea de „pruncie duhovnicească” la starea de „bărbat desăvîrșit” pe măsura vîrstei deplinătății lui Hristos (Efes. 4, 15). Iar chemarea de a deveni sfinți nu privește numai pe unii dintre creștini, căci Mîntuitorul a adresat-o tuturor: „Fiți desăvîrșiți precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrșit este” (Mt. 5, 48). Această desăvîrșire însemnează sfințenia vieții, după modelul Mîntuitorului Hristos.

Dar la starea deplină de sfințenie nu se poate ajunge decît în viața de dincolo. De aceea, oricît de rîvnitori au fost unii creștini și oricît s-au străduit să ducă „lupta cea bună” în această viață, noi nu-i socotim sfinți decît după ce s-au mutat din această viață în cea de dincolo, unde au dobîndit de la Dumnezeu cununa cea neveștejită a mării, la care și Sf. Pavel a aspirat cîtă vreme s-a aflat în viață: „De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care mi-o va da Domnul, judecătorul cel drept, în ziua aceea, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui” (II Tim. 3, 8).

Pe acești creștini care au ajuns la desăvîrșire, Sfînta Biserică îi cinsteste ca pe niște adevărați casnici și prieteni ai lui Dumnezeu, îi recomandă creștinilor ca modele vrednice de urmat în viață și se roagă lor pentru ca, prin mijlocirea pe care o fac către Dumnezeu, să ne vină nouă celor de aici și celor de dincolo în ajutor pentru cîștigarea mîntuirii subiective. Cinstind însă pe sfinți,

creștinii în mod indirect aduc cinstire lui Dumnezeu, căci Biserica ne îndeamnă: „Lăudați pe Dumnezeu întru sfinții săi”.

Cinstirea pe care o dăm sfinților se numește venerare, spre deosebire de cea pe care o dăm lui Dumnezeu, care se numește adorare. Adorarea e dăruire totală lui Dumnezeu de care depinde întreagă viața noastră, în timp ce venerarea este cinstirea unor semeni de-al noștri, care însă prin viața lor au bineplăcut lui Dumnezeu și au devenit casnici Săi. Dintre toți sfinții, cinstirea cea mea mare se cuvine Maicii Domnului, Sfintei Fecioare Maria, căreia i se dă cult de preacinstire sau supravenerare.

Dintre creștini sint unii care nu cistesc sfinții, socotind că și ei au fost oameni păcătoși asemenea nouă, iar invocarea lor ca mijlocitori pentru noi către Dumnezeu n-are nici un rost, deoarece unul singur este mijlocitorul nostru, Domnul Iisus Hristos (Evr. 7, 25; Rom. 8, 34). Unii ca aceștia confundă mîntuirea obiectivă,

înfăptuită de Mîntuitorul ca mijlocitor între oameni și Dumnezeu cu mîntuirea subiectivă, adică însușirea de către fiecare creștin a mîntuirii obiective.

Iată acum cîteva temeuri din Sf. Scriptură în favoarea cinstirii sfinților:

1. Adeseori în Sf. Scriptură sfinții sint numiți „casnici” și „prieteni ai lui Dumnezeu”, precum și „judecători ai lumii”, după moarte (Ioan 15, 14; Efes. 2, 19; I Cor. 6, 2; Mt. 19, 28; Iac. 2, 13 s.a.);

2. Numeroși sfinți atît în Vechiul Testament, cît și în Noul Testament au fost înzestrați încă în viață cu diferite daruri minunate: al științei, prorociei, face-

rii de minuni, vindecărilor minunate etc. (de exemplu: Moise, Ilie, Elisei în V. Testament și Petru, Ioan, Pavel în N. Testament).

3. La aceste dovezi din Sf. Scriptură adăugăm unele din Sf. Tradiție și istoria Bisericii, din care rezultă că Biserica a practicat din primele veacuri cinstirea sfinților. Aceasta o dovedesc ridicarea bisericilor pe mormintele unor sfinți, sărbătorile închinare unor sfinți, închinarea unor bisericilor noua dintre sfinți, precum și hotărîrile unor sinoade ecumenice, de asemenea invocarea sfinților în toate Liturghiile și slujbele Bisericii. În epistola Bisericii din Smirna despre martiriul Sfîntului Policarp se spune: „Noi am strîns osemintele lui ca pe un odor mai scump decît aurul și decît pietrele scumpe și le-am așezat unde se cuvine; aici ne vom aduna cu bucurie și Domnul ne va da nouă să sărbătorim ziua nașterii sale celei martirice (anul 166 d.H.), spre amintirea biruinței sale și spre întărirea altor luptători.”

O hotărîre a Sinodului VII ecumenic are următorul cuprins: „Cine nu mărturisește că toți sfinții cei care au plăcut lui Dumnezeu, atît cei înainte de Lege (a Noului Testament), cît și cei de sub har, sint vrednici după trup și după suflet, ori nu face rugăciuni către sfinți ca și către unii care voiesc să mijlocească pentru lume potrivit tradiției Bisericii, să fie anatema!”

În cîntările din slujbele noastre bisericesti, sfinților li se aduc numeroase laude, adeseori fiind asemănați cu ingerii. Reproducem una dintre acestea: „Cum vă vom numi pe voi, sfinților? Heruvimi, că întru voi s-a odihnit Hristos, Serafimi, că neîncetat l-ați preamărit pe El, ingeri, că de trup v-ați lepădat, puteri, că lucrați cu minunile; multe sint numirile voastre, dar mai multe darurile. Rugați-vă, să se mîntuiască sufletele noastre.”

Arhid. Prof. Ioan Zăglean

Voievozii...

Sint pururi vii și cheamă de dincolo de moarte
Pe cei ce pot în mîna o spadă să mai poarte,
Pe cei ce pot să țină cu pieptul lor scut țării
Să apere hotarul albastru-pur al zării.

Pe cei ce-n brațe pruncii, în ceasuri de răgaz,
Li țin și îi învață ce suflet de viteaz,
Ce inimi cu tărie — în piept vînjos și mare —
Avut-au voievozii de strajă la hotare.

Vorbiți-le, în seară, de Dragoș — o făclie —
Făuritor de țară și iubitor de glie.
Vorbiți de Alexandru cel Bun — iubit stăpîn —
Vorbiți-le de Mircea cel Drept și cel Bătrîn.

Vorbiți-le de Șteian cel Mare și — Înțelept
Ce-n pază la hotare ținu multora piept.
Vorbiți și de Mihai că plin de-nsuflețire,
Cu dragoste de țară, luptă pentru UNIRE.

Vorbiți-le de cei ce prin a lor simțire
Sint pururi vii și vrednici, prin noi, de pomenire.
Vorbiți-le de cei nemuritori prin fapte,
Făclii ce luminează ca stelele în noapte.

Diacon Pavel Cherescu

Gheorghe Lazăr (1782-1823)

În anul acesta s-au împlinit două veacuri de la nașterea marelui dascăl Gheorghe Lazăr. Cu prilejul acestui eveniment, prof. Emilia Șt. Milicescu a publicat o remarcabilă lucrare monografică, intitulată „Gheorghe Lazăr (1782—1823)”.

Lucrarea e bine venită și era chiar necesară, după ce s-a reușit să se rezolve mult controversata problemă a datei nașterii lui Gh. Lazăr. La elucidarea acestei întrebări, și-au adus contribuția însemnată O. Ghibu, Șt. Lupșa și bine înțeles prof. Milicescu, care consideră că Gh. Lazăr „s-a născut în noaptea de 8 spre 9 ianuarie 1782”.

Firește că faptul că de acum cunoaștem data exactă a nașterii

celui care a fost apostolul neamului nostru, nu schimbă cu nimic meritele și rolul excepțional pe care l-a avut în istoria culturii române, Gh. Lazăr, încît I.P. Sfințitul nostru Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală a avut tot dreptul să-l așeze între dascălii de cuget și simțire românească.

Se înțelege că și meritele prof. Em. Șt. Milicescu nu sint puține, de vreme ce a căutat să refacă viața dramatică a celui deschizător de drum, care a fost Gh. Lazăr, reinterpretează vechile documente și mai ales cercetînd altele în număr de 929. Pentru culegerea materialului documentar, autoarea a trebuit să viziteze arhive în Viena, Budapesta, Belgrad,

precum și arhiva Mitropoliei ort. din Sibiu.

Gh. Lazăr a început școala în comuna sa natală, Avrig, avînd ca învățător pe I. Barac, un om al cărții, apoi a continuat-o la Cluj și Sibiu și a încheiat-o la Viena. La studii, el s-a distins, fiind mereu clasificat „eminent”. S-a afirmat chiar că și-a luat doctoratul în Teologie „sub auspiciis imperatoris”, primind și un inel cu diamante de la împărat. Afirmatia se-a dovedit numai o legendă, în urma cercetărilor făcute de autoarea monografiei...

De această cinste totuși s-a învrednicit un alt fiu distins al Avrigului, Dr. R. Cîndea, la începutul veacului nostru.

Fiul de țaran din Avrig, avid de cit mai multe și mai variate

Prot.A. Radu

(Continuare în pag. a 4-a)

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Din agenda
Înalt Prea Sfințitului
ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

— În ziua de 20 mai 1982, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la conferința de orientare din protopopiatul Mediaș, vizitând și toate bisericile din acest oraș.

— Miercuri, 29 mai 1982, I. P. S. Sa a participat la conferința de orientare de la protopopiatul Sf. Gheorghe, la sfârșitul căreia a rostit o amplă cuvântare în care a scos în lumină o seamă de aspecte înedite legate de tema ce s-a tratat, făcând totodată și o expunere asupra conferinței religioase pentru pace, ținută în luna mai 1982 la Moscova.

— După conferință, I. P. S. Sa a vizitat șantierul *Catedralei din Sf. Gheorghe*, cu care prilej a dispus din nou terminarea cu maximă grabă a lucrărilor, în așa fel, încât încă în acest an să se facă sfințirea.

— În continuare a vizitat *biserica veche din Sf. Gheorghe*, în curs de reparație, și cele două case parohiale din preajma ei, una restaurată, iar celei de-a doua, urmînd a i se face reparațiile cuvenite. S-au dat îndrumările de rigoare.

În după masa aceeași zile, I. P. S. Mitropolit Antonie a mai vizitat:

— *Capela din Malnaș-Băi*, filie la parohia Micfalău, păstorită de pr. N. Goja.

S-au dat îndrumări pentru înfrumusețarea capelei cu o pictură adecvată și pentru înzestrarea ei cu un iconostas, și cu mobilier potrivit.

— Cele două biserici și casa parohială din *Bixad-Olt*.

— *Micfalău*, unde biserica este în curs de reparații și pictare.

— *Bățanii Mari*, parohie cu o frumoasă casă parohială și cu biserică îngrijită.

— *Baraolt*, parohia cu două biserici, una veche, în care se slujește în momentul de față, și alta în curs de finisare.

S-a vizitat de asemenea casa parohială din *Baraolt*, construcție relativ nouă.

S-a vizitat, în continuare, biserica din *Araci*, construcție monumentală, ridicată și cu concursul adormitului întru Domnul mitropolit Nicolae Colan, originar din această parohie. Biserica posedă o galerie de icoane de mare valoare executate de Mișu Pop.

A doua zi, 27 mai 1982, fiind praznicul Înălțării Domnului, I. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă în bis. Sf. Treime-Barișu din Brașov, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

După un scurt cuvînt de salut rostit de P. C. prot. Z. Moșoiu, parohul acestei biserici, cuvînt de învățătură a rostit la sfârșitul Sf. Liturghii I. P. S. Mitropolit Antonie, care a explicat pe înțeles semnificația praznicului, îndemnînd la rugăciune în duhul păcii, întrajutorării și înfrățirii între oameni.

Înalt Prea Sfinția Sa a vizitat apoi următoarele biserici din Brașov:

— *Bis. Sf. Adormire a Maicii Domnului*.

— *Bis. Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil*, biserică nouă, încăpătoare, în cartierul Steagul Roșu, unde a dat îndrumări asupra modului de executare a unei picturi adecvate spațiului.

— *Biserica Adormirea Maicii Domnului*, din cartierul Brașovul Vechi, pregătită pentru pictură, unde I. P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură credincioșilor prezenți în biserică, axat cu deosebire pe semnificația picturii ortodoxe.

I. P. S. Sa a vizitat totodată cimitirul din preajma bisericii.

— *Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel*, din cart. Tractorul, unde a recomandat preoților slujitori să se îngrijească de o pictură corespunzătoare pentru această frumoasă biserică, înconjurată de un mare și frumos parc.

Gheorghe Lazăr

(Continuare din pag. a 3-a)

cunoștințe, a învățat nu numai teologia și filozofia, ci și dreptul și matematicile, geometria și topometria, ajungînd astfel un adevărat enciclopedist. La Viena a primit un stipendiu de la Episcopia ort. din Sibiu, din așa numita „sidoxie”.

În Sibiu și-a început activitatea Gh. Lazăr, ca profesor de teologie și predicator la biserica episcopală.

Piedicile pe care i le-a pus mitropolitul din Carlowitz, ca și dușmănia lui Vasile Moga, l-au împiedecat pe acest bărbat luminat să ajungă episcop, spre marea pagubă a Bisericii ardelenice. El a rămas pînă la sfârșitul vieții numai „arhidiacon”.

Pe lângă toate acestea, profesorul Lazăr a ajuns să fie suspectat și pe plan politic, fiindcă și-a manifestat simpatia pentru Napoleon, „Bunăparte”.

Marele dascăl a gîndit și și-a spus în gînd ca tot ardeleanul în suferință: „Bunăparte, de departe, vino de ne fă dreptate.” Acestea au fost motivele care l-au făcut pe Gh. Lazăr să părăsească Sibiu și să se stabilească în București, unde în chiliile de la Sf. Sava, își va câștiga o glorie nemuritoare, întemeind învățămîntul în limba română.

Munca acestui „peregrin” transilvan, a fost grea și îndrăznească căci domniile fanariote erau încă la putere, iar Țara Românească

era numită „cea mai tînără fiică a Eladei”. Cu atît mai răsunătoare a fost și izbînda, cînd B. P. Muleanu a putut să salute cu entuziasm „un veac nou” și să se întrebe:

„N-am pute-n stare să fim
Limba noastră s-o-nvîțăm
Cu ea să filozofăm?”

Șe știe că „inginerul Lazăr” a fost în strînsă legătură cu Tudor Vladimirescu. Lupta acestuia, era și lupta sa. Tunarii de la Cotroceni așteptau să vină „neamțul”, adică Gh. Lazăr, ca să-i ajute să lovească cit mai bine în dușmani.

Împlinindu-și misiunea sa providențială, luminatul bărbat, grav bolnav, s-a întors în satul lui, unde după puțină vreme s-a sfîrșit, și a început gloria lui care nu va mai muri niciodată.

Posteritatea recunoșcătoare și-a manifestat în multe chipuri prețuirea față de acel mare luptător pentru lumină și animator al conștiinței naționale, care a fost Gh. Lazăr, fie ridicîndu-i statui sau busturi, fie dîndu-i numele lui la multe școli și străzi, fie publicînd monografiile despre viața și opera sa, fie în fine rostind elogii cu prilejul comemorărilor... Dar cel mai frumos omagiu, după modesta mea părere, i l-a adus un școlar al lui, Carol Scarlat Rosetti, care venind special la mormîntul dascălului său, i-a adus de la Viena un monument de marmură tran-

DIN VIAȚA BISERICESCĂ ÎN EPARHIA ALBA IULIA

— *Duminică, 2 mai 1982*, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Rîciu, prot. Tg. Mureș, unde a binecuvîntat și noua pictură a lăcașului de închinare.

*

— *În 9 mai*, pe linia preocupărilor pastoral gospodărești, P. S. Sa a făcut vizite canonice în parohiile Piclișa, Dumbrava-Limba și Partos, prot. Alba Iulia.

*

— *În 16 mai*, P. S. Sa Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie în parohia Lancrăm și a oficiat un parastas în memoria poetului Lucian Blaga.

*

— *În 19—20 mai*, P. S. Episcop Emilian a vizitat șantierul de pictură la Schitul Afteia, iar în 21 mai a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă, cu ocazia sărbătorii Sf. Împărați Constantin și Elena, patronii acestui Schit.

DIN VIAȚA BISERICESCĂ ÎN EPARHIA ORADIEI

— *Vizite pastorale arhieresti*. — P. S. Episcop Vasile a săvîrșit Duminică, 2 mai 1982 Sf. Liturghie în biserica parohiei *Botean*, unde s-a binecuvîntat și noua casă parohială, iar vechernia în biserica parohială din *Husasăul de Criș*, ambele din prot. Oradea, ținînd cite un instructiv cuvînt de învățătură.

— *Hirotonire de preoți*. — Au fost hirotoniți următorii candidați la preoție: Ardelean Gavril, la 29 aprilie 1982, pentru parohia Bucium, prot. Beiuș și Bene Vasile, la 30 aprilie 1982, pentru parohia Dumbrava, prot. Satu Mare.

dafirie, pe care a scris minunatul distih, ce sintetizează atît de fericit lupta marelui dascăl: „Pre-cum Christus pe Lazăr din morți a înviat, așa tu România din somn ai deșteptat.”

Aceasta o scria în 1865, un bărbat din Țara Românească, pe o cruce în Avrig, ce se afla încă sub stăpînire chezaro-crăiască străină. Deci iată cum „România” exista peste granițele artificiale.

În lucrare s-au strecurat și puține greșeli, pe care le semnalez. „Biserica” din Avrig are ca hram „Florile” și nu Sf. Treime, cum se spune în lucrare.

În al doilea rînd busturile ridicate lui Gh. Lazăr în Avrig și Sibiu, sînt greșit atribuite și localizate, și provoacă confuzii.

În fine ne-am mirat văzînd că autoarea în loc să reproducă frumosul epitaf, ce și l-a întocmit însăși Gh. Lazăr, așa cum și Anton Pann și l-a făcut pe al său, s-a apucat să elaboreze unul ad hoc... Lumea dorește însă să cunoască epitaful făcut de Gh. Lazăr și care e și ultimul lui gînd scris. Pentru a-i respecta ultima dorință a alesului dascăl, reproduc epitaful așa cum a fost scris cu ortografia vremii de atunci, căci doar exprimă acea „fortuna labilis” a vieții omenești.

„Viețuitorule! Stai pucinu și cetește. Apoi te gîndește la tristă omului sorte nepregetatore morte. Ce esci asta-di eu amu fostu asta se o scii de rostu. Ce suntu eu acum, vei li, cîndu ceasulu' ți va veni.”

Ceva despre „File de acatist”

Părintele Valeriu Anania este un scriitor în toată puterea cuvîntului, o prezență distinctă în literatura română contemporană. Recent, comentînd un amplu volum de evocări privitoare la Tudor Arghezi, majoritatea cronicarilor insistau asupra contribuției preeminente a părintelui Anania, asupra stilului său expresiv și asupra puterii sale de pătrundere. — În același timp, apărea și volumul *File de acatist*, întrunind două ample poeme celebratoare scrise și publicate inițial la Detroit, cu cinci ani în urmă. Deși se obișnuiește din ce în ce mai puțin, se cuvine notată frumusețea vechimintului grafic a volumului *File de acatist*, deopotrivă cu însipratele desene în peniță semnate de *Vlaicu Ionescu*. De altfel, grija exemplară pentru formă, pentru acuratețea și limpezimea tiparului sînt înveredate la orice carte ieșită de sub teacurile Editurii Institutului Biblic din București.

File de acatist este o remarcabilă realizare artistică în care harul poetic se contopește cu expresia dogmei. Neavînd instrucție teologică sistematică vom analiza numai aspectul literar, sărăcînd involuntar integritatea paginilor părintelui Anania. Cele două poeme, închinare Sfîntului român Ioan Valahul, ipostaziind *martirul* și, respectiv, Sfîntului Calinic de la Cernica — mare figură a nevoinei monahale naționale — ipostaziind *ascetul*, atrag atenția prin arhitectura lor deosebită. Într-o vreme cînd literatura se îndepărtează de canonul stilistic și caută, în dauna sa, să nimicească orice constrîngere formală, Valeriu Anania face o impecabilă demonstrație de virtuozitate: ambele poeme se constituie din douăsprezece *trepte* și treisprezece *stări* și la finele fiecărei trepte rima din ultimul vers este aceeași. Limbajul teologic este prin natura sa simbolic și acest lucru e înveredat de trimerile și sugestiile sale, de *ascendența* sa: ca și în Scara Sfîntului Ioan, fiecare treaptă reprezintă, evolutiv, o nouă cucerire. Respectarea acestui aspect imprimă, pe lângă unitate, o gradă dramatică ce culminează în final. Recunoaștem aici via și bogata experiență de dramaturg a părintelui Anania.

Scriitorul mirean ori cititorul cit de cit cultivat și dedat la savorele lingvistice, care va deschide un volum din Filocalie sau va parcurge un pasaj din Viețile sfinților, nu poate să nu rămînă adînc fermecat de puritatea și frumusețea limbajului românesc bisericesc, de seducția sa fonică. O parte covârșitoare din aceste cuvinte au aparținut fondului din vechi al limbii noastre și e spre cinstea Bisericii că l-a cultivat și penetrat cu pietate. Cei care au militat, și îmi vine în minte numele cărturarului Onisifor Ghiu, pentru conservarea acestui fond, mai cu seamă în pragul secolului nostru, cînd Biserica voia să și „modernizeze” mijloacele verbale de expresie, au făcut un veritabil act de cultură. Scrierile unor Arghezi, Mateiu I. Caragiale, V. Voiculescu, Sadoveanu a avut enorm de cîștigat de pe urma folosirii acestui limbaj. Părintele Anania introduce în poemele sale, cu rol de puternice tente cromatice și sonore, vechi cuvinte de lexic românesc și bi-

sericesc: *cocon, butcă, voroavă, lăsăminte, năstavnîc, răzbele, năstrapă*... Alteori, din atingerea termenului bisericesc de context se obțin sintagme de coplesitor efect artistic: *oxymoronul tîndă avvă, poartă teoiană, cortul mînăstirii, corn de aur al luminii celei line, triste fruņți sub omfor*... Există o tehnică a aducerii cuvintelor unul lângă altul și acest instinct stilistic îl are pe deplin părintele Anania. Negreșit, dincolo de frumusețea literară și literală, există și simbolul, fiindcă nu ignorăm că *crinul, poarta, cortul, smerita cugetare și lumina lină* au în context o cu totul altă potență decît aceea laică... Euritmia, eufonia, aliterația („oase ostenite, vînați de vîrșă nopții”) sînt alte mijloace stilistice, însă nu insistăm asupra *actului* intrerprins în materie de limbă. Un mare poet și eseist modern, T. S. Eliot, care socotea poezia — cea mai deplină manifestare a sufletului național, în realizarea ei, a poeziei, acorda primul loc creației lingvistice. De altfel, adepții noilor curente de cercetare literară, semioticienii și hermeneuții laici îndeosebi, ar găsi un larg (și insolit) teren de analiză în *File de acatist*.

Cele două poeme de anvergură ale părintelui Anania sînt expresia unei viziuni rapsodice, celebratoare, așa cum condecea poezia Ion Barbu. Și, în treacăt fie spus, e păcat că teologii n-au căutat să exploreze din punctul lor de vedere mesajul mistic atît de bogat și de esențializat al acestui mare poet. Revenind la versurile autorului nostru, să observăm cîteva podoabe de inefabilă sugesție: *spic de rouă mai plîpînd decît heruvii, tinerețe ne-nserată*; un ecou arghezian: „Asemenea vechiei ce șchiopătează-n ornic”; cîteva stihuri de fărur: „*Armitor, Bosiorul își leagă în soare / Năvoadele ilămînde de mugure creștin*”; „*O, recea maiestate a morților pe cruce*”; „*Bucură-te fîm de smîrnă al țării românești*”; „*Biruință odrăslită din înfrîngerii*”; „*Aleșii nevoinei te vierșue-n alint*”; „*Bucură-te că prin tine cîntă doina-n sinaxare*”...

Negreșit, izbînzile stilistice și de mare expresivitate artistică întăresc locul distinct al părintelui Anania, poet care încheie o cohortă de scriitori al cărei stilp de boltă e Dosoftei. Să nu neglijăm însă vibrația mesajului național, de adînc patriotism, al acestei poezii a părintelui Anania și nici să nu ignorăm elogiuul cuvenit Bisericii ortodoxe românești care și-a apărut cu scumpătate limba și datina — care sînt tot ale poporului nostru. Prețul a fost scump și e spre pildă însuși acest măr-turisitor Ioan Valahul, căruia părintele Valeriu Anania îi aduce ofrandă pururi vie și insuflată de har. Iată cîteva versuri memorabile:

*Vezi toamna cum se-mbracă în
trup pogorîtor
Acoperindu-și moartea ca iarba'n
rădăcină.
La riul Babel plînsam. Din floarea
ce se'nchină
Acestei triste pravili mai stăruie
un dor
Horit în neodihna miresmelor:
lumină.
Ucenicindu-i nopții și bind-o prin
tăgadă,
Luoare nouă, sîntă, ne'mbală și
ne pradă.” Dan Ciachir*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanu, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechil Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.